

Ekonominin Gevşeyen Vidaları Yine Yeni Bir IMF Çıpasıyla Sıkılaştırılacak

Ahmet YETİM

Son altı yıllık ekonomik performansla baktığımızda, enflasyonun 2002-2004 arasında hızla düştüğünü, 2002-2005 arasında oldukça yüksek bir ekonomik büyüme gerçekleştiğini, buna karşılık, cari işlemler açığının bu süreçte hızla büyüdüğünü görüyoruz. Bu dönemde Türk Lirası da reel olarak değer kazanmasına rağmen ihracatımız artış gösterdi. Ancak ithalat artışı daha hızlı olduğu için dış açıklar artarak kronikleşti.

Dolayısıyla ekonomi son 6 yıldır kesintisiz sürdürdüğü büyüme sürecinde 2006 sonundan itibaren kısmi bir durgunluk sürecine girmiş görünüyor. Büyüme hem içeride hem de dışarıda yavaşlıyor, cari açıklar ve dolayısıyla dış borç artıyor, beklentiler hızla bozuluyor.

Ekonomik büyüme 2004 yılından bu yana ivme kaybetmeye devam ediyor. 2002 yılı ile 2005 yılı arasında gayri safi yurtiçi hasıla yılda ortalama yüzde 7,3 büyürken, 2006-2007 yıllarında ortalama GSYH büyümesi yüzde 5,7'ye düştü. 2007 yılında ise yüzde 4,5'e geriledi. Bu eğilimin 2008'de de devam ederek büyüme hızının ortalama yüzde 4'e gerilemesi bekleniyor.

Büyüme hızı ibresi aşağıya düşerken cari açık ibresi yukarı doğru hareketini sürdürüyor. Tasarruf açığı finansmanı zor noktalara çıkıyor. Cari açığımız 2007 yılında, bir önceki yıla karşılaştırıldığında yüzde 18 oranında artarak 32 milyar 193 milyon dolardan 37 milyar 996 milyona yükseldi. İhracat-ithalat dengesinde açık ise 50 milyar Dolara doğru koşar adım gidiyor.

2007 yılı Ocak-Aralık dönemi verilerine göre ödemeler dengesi tablosundaki dış ticaret dengesi, bir önceki yılın aynı dönemine oranla yüzde 14,9 artarak 41.3 milyar Dolardan 47 milyar 500 milyona yükseldi.

Aynı dönemde gerçekleşen net sermaye girişi, bir önceki yıla oranla yüzde 18,8 artarak 38.4 milyar dolar oldu. Finansman büyük ölçüde yabancı para girişleriyle karşılanıyor. Sıcak para şu an 94 milyar Dolarda. Son krizde en az 2 milyar Doların yurt dışına kaçırıldığı hesaplanıyor. Ödenen faizler yıllar içinde artarken yükü de giderek ağırlaşıyor.

Türkiye 1980-2008 yılında 465.893 milyar Dolar yatırım yapmışken sadece 1997-2002 arasındaki 5 yıllık dönemde ödenen faiz 367 milyar Dolar oldu. Yani faiz bataklığı borç sarmalını biraz daha içine çekti, ekonominin iliklerini kuruttu. Şu anki borcumuz 247 milyar Dolar dış ve 203 katrilyon YTL iç borçtan oluşuyor.

Türk Telekom'un 6.5 milyar Dolarlık özelleştirme geliri 40 günlük faize karşılık geliyor.

Uzun bir aradan sonra enflasyon yeniden çift haneye çıktı. Mart 2008 itibariyle yıllık bazda ÜFE yüzde 10,5 olurken, TÜFE yıllık olarak yüzde 9,15 oldu. Yeniden çift dikişli döneme adım atmış olduk.

Bütün bu gelişmeleri gözlemleyen Standart Poors'un ülke kredi notunu durağandan negatife çevirmesi de uluslararası piyasalarda Türkiye'nin yeniden dikkatle izlenmeye başlamasının ilk adımı oldu. Bu da IMF ile yeni bir anlaşma yapılması için Hükümet ve ekonomi bürokrasisinin yoğun çabalarına neden oluyor.

Kaldı ki IMF heyetinin, gözden geçirme çalışmalarının Ankara ayağı tamamlandı bile. Görüşmelerde Mayıs ayında sona erecek olan mevcut Stand-By'nin yerini alacak alternatifler üzerinde de duruldu. IMF ile yapılması planlanan yeni anlaşma seçenekleri arasında, "program sonrası takip mekanizması" ve mali fon içermeyen "ihtiyati stand-by programı" da bulunuyor.

Bu arada, son iki gözden geçirmenin birleştirilmesiyle, Türkiye, IMF'den geri kalan kredi dilimlerini de toplu olarak alabilecek. IMF İcra Direktörleri Kurulu'nun, gözden geçirmeyi onaylaması halinde, Türkiye'ye verilecek kredi miktarı da 3,6 milyar dolar olacak. Ancak yeni anlaşma için yeni bir niyet mektubu imzalanması gerekiyor.

IMF'ye verilecek Niyet Mektubu çerçevesinde;

- Yapısal reformların gerçekleştirileceği ve küresel gelişmeler de dikkate alındığında, güçlü bir kamu maliyesine yönelik önlemlerin uygulanacağı,
- Dış kaynaklı enerji maliyetleri ile emtia fiyatlarındaki artışın, büyüme ve enflasyon üzerindeki telafisi için gerektiğinde önlemler alınabileceği,
- Döviz rezerv yapısı ile bankaların mali bünyelerinin güçlü olduğu, Sosyal güvenlik yasa tasarısının yasalaştırılması, verginin tabana yayılmasını sağlayacak ve gelir idaresini daha da etkinleştirecek adımlar atılması,
- Sosyal güvenlik ve diğer önemli yapısal reformların ardından, istihdamı artırıcı ve kayıtdışılığı azaltıcı reform çalışmalarına ağırlık verilmesi,
- Bütçe disiplinine sadık kalırken, vergi toplama etkinliğinin artırılması,
- Özelleştirmenin programlandığı gibi sürdürülmesi,
- Kamu personel rejiminin daha rasyonel hale getirilmesi ile KİT'lerin mali ve idari yapısının güçlendirilmesine yönelik reform çabalarının artırılması,
- Enerjide liberalleşmenin daha da güçlendirilmesi, enerji KİT'lerinin mali dengelerinin sağlam bir yapıya kavuşturulmasıyla sektörde sağlıklı bir fiyatlandırma mekanizmasının oluşturulması ve serbestleşme ile özelleştirme çalışmalarının hızla tamamlanması,
- Kredi ve kur riskinin daha ihtiyatlı yönetimi ile Mortgage kanununa ilişkin ikincil düzenlemelerin uygulamaya konulması, kamu bankalarına ilişkin özelleştirme stratejisinin sürdürülmesi,
- Yeni Türk Ticaret Kanunu ile AR-GE'ye yönelik yasal düzenlemeler ve yeni istihdam politikasının, işsizliği azaltırken, rekabeti ve verimliliği artırması, mali disiplin ve enflasyonla mücadele açısından, faiz dışı fazla hedefini garantiye

almaya yönelik önlemlerin ve borç çevirme oranlarındaki istikrarın sürdürülmesi

taahhüt edilmekte.

Ekonomi yönetimi IMF'le ilişkilerin sıkı bir biçimde devam ettirilmesinin gereğini anlamış gözüküyor. Bu da 2008 Mayıs ayından itibaren, bu anlaşmanın ardından gerektiğinde fon imkanı veren ihtiyati stand-by anlaşması yapılmasının IMF'le konuşulmaya başladığını gösteriyor. Yani mevcut anlaşma koşullarını yerine getirmek gerekiyor ki, yeni sıkı bir anlaşma yapabilelim.

Dediğimiz gibi; IMF dünya çapında, aksak da olsa yürüyen tek programını yaptığı Türkiye'ye bu aşamada da toleranslı davranmaya devam edecektir. İşin başka bir yönü de küresel krizin geldiği noktada, Türkiye'nin böyle bir çığaya yeniden ihtiyaç duyması ve IMF'in de bunu görmesidir.

Kim ne derse desin, küresel krizin boyutu ve süreci ne olursa olsun, Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler arasında riskli konumda olduğunu herkes biliyor. Bunun en önemli nedeni de cari işlemler açığı.

Yani dış açığı olan ülkeler bu süreçte dezavantajlı konumda ve en fazla olumsuz etkilenecek olan bu ülkeler. Dünyada baktığınız zaman bu durumda bir Türkiye, bir de Güney Afrika gözüküyor.

Yani içeride siyasi kriz olmasaydı bile, yaşanan süreçten en olumsuz etkilenecek ülkelerin başında geliyorduk, bir de buna belirsizliği artıran siyasetteki gerginlik eklendi. Bu siyasi sürecin en azından 6 ay daha süreceğini de biliyoruz. İşte Hükümet de bunu görmüş olsa gerek ki, IMF'le gevşeyen çıpayı yeniden sağlamlaştırmaya çalışıyor. Hiç olmazsa bu süreçte tutunacak bir yerimiz olsun diye.

Bunun yanı sıra AKP hükümeti, 301. madde başta olmak üzere, AB'ye uyum hedeflerini de birdenbire hatırlamış gözüküyor. IMF'le yeni bir anlaşma yapıp iş aleminin ve piyasaların desteğini almak isterken, 301. madde ile AB ile yaklaşım dış desteği ve buna bağlı iç desteği artırmak istiyor.

Ancak devleti küçülterek özelleştirilen Türkiye ekonomisi bundan böyle IMF çıpaları, ya da başka kurumların güvencelerine umut bağlamamalı, kendi çıpasını kendi oluşturabilmelidir. Aksi takdirde ekonomisinin bağımlılığı oranında çıkmazlarla karşılaşma riski giderek artacaktır.

Kaynaklar

- Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr
- T.C Merkez Bankası, www.tcmb.gov.tr
- Muhtelif Makaleler